Raadsvergadering d.d. 4 juli 2024

Voorstelnummer 51-2024
Agendanummer 8
Zaaknummer Z24134823
Onderwerp: Wegenoverdracht HHNK
Portefeuillehouder: Wethouder Schilder

Aan de raad.

Voorstel
In te stemmen met de overdracht van beheer, onderhoud en eigendom van wegen van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en bijbehorende openbare ruimte binnen de gemeentegrenzen naar de gemeente Edam-Volendam per 1 januari 2025.

Kern van het voorstel, samenvatting
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) wil haar wegen in Edam-Volendam inclusief bijbehorende openbare ruimte (bermen, lichtmasten, bomen etc.) overdragen aan de gemeente Edam-Volendam. HHNK wil zich meer focussen op haar wettelijke watertaken en ziet het wegenbeheer niet meer als haar kerntaak. Inmiddels heeft de overdracht bij een groot aantal gemeentes plaatsgevonden. Voor de overdracht is een businesscase opgesteld met de financiële gevolgen. Op basis van deze businesscase is de gemeente Edam-Volendam met HHNK tot overeenstemming gekomen over de voorwaarden en de kosten.

Beleidsdoelstelling / Maatschappelijk effect
Door de wegen over te nemen kan het feitelijke beheer en onderhoud van deze wegen zo efficiënt mogelijk georganiseerd worden, met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Door de overdracht van de wegen is de gemeente Edam-Volendam de enige wegbeheerder met uitzondering van de provinciale- en rijkswegen. Er ontstaat eenduidigheid in beheer en beleid. De burger weet waar hij of zij moet zijn bij vragen of klachten. De gemeente heeft dan zelf de regie over de inrichting en gewenste kwaliteit van de wegen en andere onderdelen van de openbare ruimte.

Toelichting en argumenten
In 2017 is de intentieovereenkomst getekend door Edam-Volendam om de mogelijkheden van de wegenoverdracht te onderzoeken. Dit heeft geleid tot een uitgangspuntennotitie die samen met HHNK en de Waterlandse gemeenten is opgesteld. Deze geeft met name de technische voorwaarden aan waar het areaal van HHNK voor overdracht moet voldoen. Op basis van het over te nemen areaal is een businesscase opgesteld. Hier staan alle over te nemen onderdelen in met de bijbehorende kosten voor beheer en onderhoud.

Met behulp van het programma Impact zijn de kosten voor beheer en onderhoud bepaald voor alle over te nemen onderdelen zoals wegen, bruggen, bomen, verlichting, verkeersborden etc.
Deze kosten zijn gecheckt door alle beheerders.

Naast de structurele kosten is er ook sprake van eenmalige kosten voor de wegenoverdracht, zoals de huidige boekwaarde van het kapitaal bij HHNK, feitelijke overdrachtskosten bijv. kadaster en voor de implementatie van de beheergegevens in onze kaarten en in de beheerprogramma's.

Kanttekeningen en alternatieven
Bij een besluit voor overdracht door zowel de gemeenteraad als het bestuur van HHNK moet de Provincie Noord-Holland goedkeuring verlenen aan deze overdracht.

Inmiddels hebben de meeste gemeenten de wegen overgenomen van HHNK. Uitstel of afstel van dit besluit lijdt tot bestuurlijke uitdagingen en verhoging van de kosten voor onderhoud met stijging van de wegenheffing voor de inwoners van Edam-Volendam tot gevolg.

Financiële middelen en effecten begroting
Op dit moment is bij HHNK het budget voor jaarlijks beheer en onderhoud als volgt opgebouwd:

- Totaal budget HHNK is € 2.038.041 , opgebouwd uit:
  - Afdracht gemeente EV uit Rijksbijdrage Wet herverdeling Wegen zijnde € 580.882
  - Wegenheffing HHNK bewoners/bedrijven Edam-Volendam € 1.457.159

In de businesscase (zie bijlage) zijn alle onderdelen met bijbehorende kosten beschreven.
Volgens de businesscase is het verwachte totaal benodigde bedrag voor de gemeente **€ 1.613.217.**

De afdracht aan HHNK zijnde € 580.882 vervalt waarmee het totaalbedrag voor onderhoud wordt verlaagd.
Het resterende bedrag voor het beheer en onderhoud volgens de businesscase wordt dan **€ 1.032.336**.

Uitleg omslag wegenheffing HHNK naar onroerende zaakbelasting gemeente

Voor het onderhoud van de wegen heft het HHNK jaarlijks een Wegenheffing. De opbrengst van deze heffing wordt voor 2024 geraamd op € 1.457.000. Uit informatie van het HHNK volgt dat de Wegenheffing als volgt over de categorieën van belastingplichtigen wordt omgeslagen.

a.	Ingezetenen, bewoners woonruimte	44,16%	€ 643.411
b.	Eigenaar ongebouwd	12,58%	€ 183.291
c.	Eigenaar natuur	0,06%	€ 874
d.	Eigenaar gebouwd	43,21%	€ 629.570
			€ 1.457.146

De lasten die voor de gemeente aan het onderhoud van de wegen zijn verbonden moeten worden verhaald middels de onroerendezaakbelasting (OZB). De OZB kent de volgende categorieën van belastingplichtigen.

A. Eigenaren woningen
B. Eigenaren niet-woningen
C. Gebruikers niet-woningen

De categorieën voor de wegenheffing (a tot en met d) en de OZB (1 tot en met 3) komen **niet** overeen.

Heffing van Ingezetenen, bewoners woonruimte (a)
De heffing van Ingezetenen, bewoners woonruimte (a) van het HHNK van € 643.411 betreft de gebruikers van woonruimten. Binnen de OZB wordt geen belasting geheven van gebruikers van woningen. De heffing van HHNK kan echter worden omgeslagen over de OZB categorie 1 Eigenaren van woningen. Hierbij gaan wij ervanuit dat vrijwel alle eigenaren ook de gebruikers zijn van die woningen. In geval van verhuur zal de verhuurder de heffing doorberekenen aan de huurder.

- Voorgesteld wordt om deze opbrengsten van € 643.411 (a) geheel te verhalen op de OZB categorie 1 Eigenaren woningen.

Om dit te realiseren zullen wij in december 2024, bij het vaststellen van de belastingverordeningen, het tarief OZB tarief zodanig verhogen dat dit een meeropbrengst van € 643.411 oplevert. Wij streven ernaar om dit zodanig te doen dat het per saldo geen gevolgen heeft voor de woonlasten per huishouden. Omdat de heffing van het HHNK een andere grondslag kent kan het omslaan via de OZB tot kleine verschillen in lastendruk leiden. Bij de begroting 2025 en ook bij het vaststellen van de OZB tarieven 2025 zullen wij u hierover informeren.

Heffing van Eigenaar ongebouwd (b) en Eigenaar natuur (c)
De heffing bij categorie b Eigenaar ongebouwd en categorie c Eigenaar natuur betreft bij het HHNK voornamelijk op bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, land- en waterwegen en heffing van natuurterreinen. Deze gronden zijn wettelijk vrijgesteld voor de OZB. Binnen de OZB is er ook niet echt een andere categorie over wie deze heffingen kunnen worden omgeslagen.

- In dit voorstel worden deze opbrengsten van € 183.291 (b) en € 874 (c) daarom vooralsnog beschouwd als niet te verhalen. Dit leidt ertoe dat de voor de gemeente te verhalen opbrengst € 184.165 lager is dan de opbrengst van het HHNK. Het college zal zich buigen over de mogelijkheden om deze lagere opbrengst geheel of gedeeltelijk te verhalen en/of te compenseren. Mogelijke opties worden aan uw raad voorgelegd bij de begroting 2025 of bij het vaststellen van de OZB tarieven 2025.

Heffing van Eigenaar gebouwd (d)
De heffing Eigenaar gebouwd (d) van het HHNK van € 629.570 kent als grondslag de WOZ-waarde. De heffing van HHNK kan daarom worden omgeslagen over de OZB categorie 1 Eigenaren woningen en categorie 2 Eigenaren niet woningen. Deze hebben immers ook de WOZ waarde als grondslag. De verhouding tussen deze categorieën is 90% WOZ waarde woningen en 10% WOZ waarde niet woningen.

- Voorgesteld wordt deze opbrengst van € 629.570 (d) conform deze verdeling geheel te verhalen op de OZB categorie (1) Eigenaren woningen (€ 566.613) en categorie (2) Eigenaren niet-woningen (€ 62.957).

Om dit te realiseren zullen wij in december 2024, bij het vaststellen van de belastingverordeningen, de OZB tarieven Eigenaren woningen en Eigenaren niet woningen zodanig verhogen dat dit een meeropbrengst van € 629.570 oplevert. Wij streven ernaar om dit zodanig te doen dat het per saldo geen gevolgen heeft voor de woonlasten per huishouden en de belastingdruk van de niet woningen. Bij de begroting 2025 en ook bij het vaststellen van de OZB tarieven 2025 zullen wij u hierover informeren

Uit het bovenstaande volgt een voor de gemeente te verhalen opbrengst bij:

a. Woningen van € 1.210.024 (€ 643.411 + € 566.613)
b. Niet-woningen van € 62.957

€ 1.272.981

Gebruikers van niet-woningen betalen geen wegenheffing aan het HHNK en zijn daarom ook niet in de omslag over de OZB meegenomen.

Kadernota

In de Kadernota is over de overdracht het volgende opgenomen:
Per 1 januari 2025 zal het HHNK 70 kilometer wegen (en alle aanverwante zaken zoals bruggen, verlichting, verkeersborden, straatmeubilair, groen, etc.) aan de gemeente overdragen en zal de gemeente stedelijk water aan HHNK overdragen. Na de overdracht van de wegen zal voor de burgers de wegenheffing door HHNK komen te vervallen en ook de bijdrage van de gemeente aan HHNK. De gemeente zal de wegenheffing in de OZB meenemen en zal de uitbreiding van het areaal in de onderhoudsplannen verwerken. De verwachting is dat de overdracht van wegen en bruggen door het HHNK aan de gemeente per saldo leidt tot lagere uitgaven. De bedragen die het HHNK nu in rekening brengt zijn hoger dan de kosten die de gemeente naar verwachting gaat maken. De gemeente zal de kosten moeten omslaan over de OZB. Omdat de gemeente geen ervaring heeft met deze taak wordt voorgesteld het bedrag dat de burger nu aan het HHNK betaalt ook te laten betalen aan de gemeente.

Financiële gevolgen

In de concept Kadernota is een opbrengst geraamd van € 500.000. Dit was gebaseerd op de toenmalige businesscase. Met de informatie in de meest recente versie van de businesscase zijn de kengetallen gewijzigd waardoor de kosten zijn gestegen. Ook zijn in de meest recente versie de kapitaalslasten van de over te nemen kunstwerken opgenomen. Op basis van de meest recente gegevens resteert er een structurele opbrengst in de begroting van € 240.000 . De jaarlijkse onderhoudskosten van de bruggen van € 87.000 zijn al meegenomen in de ramingen van het beleids- en beheerplan Civiel. Per saldo kan daarom een bedrag van € 327.000 als voordeel van de overdracht van wegen HHNK geraamd worden. Ten opzichte van de stand Kadernota leidt dit voorstel per saldo tot een verlaging van het saldo begroting van € **173.000** (€ 500.000 – € 327.000)**.** De financiële gevolgen van dit voorstel worden verwerkt in de begroting 2025.

Uitvoering of vervolgproces

Na besluitvorming zal er implementatie plaatsvinden zodat de feitelijke overdracht per 1 januari 2025 plaats kan vinden. Alle inwoners van de gemeente zullen hierover geïnformeerd worden.

Er wordt een overeenkomst opgesteld die beide partijen ondertekenen. Deze overeenkomst wordt opgestuurd naar de Provincie Noord-Holland voor officiële goedkeuring van de wegenoverdracht.

Participatie en communicatie

Dit is een bestuurlijk proces waarbij participatie niet aan de orde is.

Rapportage en evaluatie
Dit is een eenmalig proces waar geen evaluatie van plaatsvindt. Indien nodig zal een rapportage worden opgesteld van de implementatiefase.

Achterliggende documenten en eerder genomen besluiten
In 2017 is een intentieovereenkomst gesloten met HHNK voor onderzoek naar de wegenoverdracht. Samen met HHNK en de Waterlandse gemeenten is een uitgangspuntennotitie opgesteld die begin 2023 is vastgesteld in het college. (Zie raadsinformatiebrief 30-03-2023. Stand van zaken wegenoverdracht HHNK.)

Bijlagen
Businesscase wegenoverdracht.

Edam-Volendam, d.d. 14-05-2024

Het college van burgemeester en wethouders van Edam-Volendam,

de secretaris,
H. van der Woude

de burgemeester,
L.J. Sievers.